

Uchwała z dnia 10 kwietnia 2013 r.

II UZP 2/13

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar (sprawozdawca), Sędziowie SN: Roman Kuczyński, Jolanta Strusińska-Żukowska.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 10 kwietnia 2013 r. sprawy z wniosku Anny A. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w G. o wydanie interpretacji indywidualnej, na skutek zagadnienia prawnego przekazanego postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 21 grudnia 2012 r. [...]

„Czy czynności aplikanta adwokackiego realizowane na podstawie przepisów ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (jt.: Dz.U. z 2009 r. Nr 146, poz. 1188 ze zm.) wykonywane w celu przygotowania do zawodu adwokata wchodzą - w rozumieniu art. 18a ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jt.: Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.) - „w zakres” działalności gospodarczej wykonywanej w ramach zawodu adwokata?”

p o d j ą ł u c h w a ł ę :

Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe adwokata wykonującego działalność gospodarczą na podstawie przepisów ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 146, poz. 1188 ze zm.) w okresie pierwszych 24 miesięcy od dnia rozpoczęcia wykonywania tej działalności może stanowić zadeklarowana kwota, nie niższa niż 30% kwoty minimalnego wynagrodzenia (art. 18a ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych - jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.), także wówczas gdy działalność tę wykonuje na rzecz byłego pracodawcy, u którego był zatrudniony jako aplikant adwokacki (art. 18a ust. 2 pkt 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych).

Uzasadnienie

Przytoczone w sentencji uchwały zagadnienie prawne powstało na tle następującego stanu faktycznego. Wnioskodawczyni Anna A. zwróciła się w dniu 19 sierpnia 2011 r. do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w G. z wnioskiem o wydanie pisemnej interpretacji w trybie art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (jednolity tekst: Dz.U. z 2010 r. Nr 220, poz. 1447 ze zm.) dotyczącej stosowania przepisu art. 18a ust. 2 pkt 2 w związku z art. 18a ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.), przez określenie, czy art. 18a ust. 1, określający podstawę wymiaru składek ma zastosowanie do ustalenia podstawy opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej pod nazwą Kancelaria Adwokacka Anna A., począwszy od dnia 18 października 2010 r.

Decyzją z dnia 16 września 2011 r. organ rentowy uznał za nieprawidłowe stanowisko wnioskodawczyni zawarte we wniosku odnośnie do prawa opłacania składek na ubezpieczenia społeczne od podstawy wymiaru nie niższej niż 30% minimalnego wynagrodzenia z tytułu rozpoczętej działalności gospodarczej, uznając że skoro wnioskodawczyni wykonuje działalność gospodarczą na rzecz byłego pracodawcy, u którego przed dniem rozpoczęcia działalności wykonywała w ramach stosunku pracy czynności „wchodzące w zakres wykonywanej działalności”, nie może skorzystać z preferencyjnej stawki składek na ubezpieczenie społeczne, stosownie do art. 18a ust. 2 pkt 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Rozpatrując odwołanie wnioskodawczyni od powyższej decyzji, wyrokiem z dnia 2 kwietnia 2012 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku zmienił zaskarżoną decyzję i uznał za prawidłowe stanowisko wnioskodawczyni zawarte we wniosku co do prawa do opłacania składek na ubezpieczenia społeczne od podstawy wymiaru składek nie niższej niż 30% minimalnego wynagrodzenia z tytułu rozpoczętej działalności gospodarczej.

W ocenie Sądu spór w niniejszej sprawie sprowadzał się do ustalenia, czy czynności, które wykonywała wnioskodawczyni na rzecz kancelarii i patrona jako aplikant adwokacki pokrywają się z czynnościami wykonywanymi przez nią jako adwokata, w ramach usług świadczonych na rzecz spółki. Sąd wskazał, że stosownie do art. 18a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, podstawę wymiaru

składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe ubezpieczonych, o których mowa w art. 8 ust. 6 pkt 1, w okresie pierwszych 24 miesięcy kalendarzowych od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności gospodarczej stanowi zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 30% kwoty minimalnego wynagrodzenia. Przepisy ust. 1 nie mają zastosowania do osób, które: 1) prowadzą lub w okresie ostatnich 60 miesięcy kalendarzowych przed dniem rozpoczęcia wykonywania działalności gospodarczej prowadziły pozarolniczą działalność; 2) wykonują działalność gospodarczą na rzecz byłego pracodawcy, na rzecz którego przed dniem rozpoczęcia działalności gospodarczej w bieżącym lub w poprzednim roku kalendarzowym wykonywały w ramach stosunku pracy lub spółdzielczego stosunku pracy czynności wchodzące w zakres wykonywanej działalności gospodarczej.

Zgodnie z art. 76 ust. 4 i 5 ustawy z dnia 26 maja 1982 roku Prawo o adwokaturze (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 146, poz. 1188 ze zm.), aplikant adwokacki odbywa aplikację adwokacką pod kierunkiem patrona wyznaczonego przez dziekana Okręgowej Rady Adwokackiej, której zadaniem jest przygotowanie aplikanta adwokackiego do wykonywania zawodu adwokata w rozumieniu ustawy. Zakres uprawnień aplikanta adwokackiego określony został w art. 77 ustawy w ten sposób, iż po odbyciu określonego czasu aplikacji adwokackiej może on zastępować adwokata przed niektórymi sądami. W myśl art. 1 ust. 3 tej ustawy, adwokat w wykonywaniu swojego zawodu jest niezależny i podlega wyłącznie ustawom. W związku z potrzebą zagwarantowania niezależności adwokata, w art. 4b ust. 1 pkt 1, został wprowadzony zakaz pozostawania adwokata w stosunku pracy. Zawód adwokata polega na świadczeniu pomocy prawnej, w szczególności udzielaniu porad prawnych, sporządzaniu opinii prawnych, opracowywaniu projektów aktów prawnych, występowaniu przed sądami i urzędami (art. 4 ust. 1).

Sąd Okręgowy w przeprowadzonym postępowaniu dowodowym ustalił, że czynności, które wykonywała wnioskodawczyni na rzecz kancelarii i patrona jako aplikant adwokacki nie pokrywają się z czynnościami wykonywanymi przez nią jako adwokata, w ramach usług świadczonych na rzecz spółki. Wnioskodawczyni w dniu 13 grudnia 2006 r. rozpoczęła odbywanie aplikacji adwokackiej przy P. Izbie Adwokackiej w G. W dniu 20 lipca 2009 r. zawarła umowę o pracę ze spółką partnerską G.,K.,K. i Partnerzy - Adwokaci z siedzibą w G., na stanowisku prawnika - aplikanta, na czas określony, tj. do ukończenia aplikacji adwokackiej. Termin rozpoczęcia pracy strony ustaliły na dzień 17 sierpnia 2009 r. Patronem wnioskodawczyni został adwo-

kat Bogusław K. W umowie o pracę nie określono rodzaju wykonywanej przez wnioskodawczynię pracy. W spółce partnerskiej G.,K.,K. i Partnerzy - Adwokaci z siedzibą w G. przyjęto model ścisłego nadzoru nad aplikantami oraz pracownikami przed aplikacją. Aplikanci wykonują swoje czynności każdorazowo po udzieleniu szczegółowych wytycznych od zlecającego sprawę, tj. konkretnego adwokata. Wnioskodawczyni jako aplikant adwokacki miała ograniczony kontakt z klientami kancelarii, jedynie w wyjątkowych sytuacjach samodzielnie spotykała się z nimi, tj. gdy adwokaci nie mogli się z nimi spotkać z uwagi na kolizje terminów. Kontakty z klientami nie polegały na udzielaniu im porad prawnych. Kontakt sprowadzał się do czynności faktycznych, takich jak przyjęcie dokumentów, bądź wyjaśnień, ustalenie oczekiwań. Wszelkie kontakty merytoryczne odbywały się między klientem a adwokatem. Zdarzało się, że aplikant brał udział w spotkaniu z klientem wraz z adwokatem, ale miało to charakter szkoleniowy - nauki rozmowy z klientem. Wnioskodawczyni zajmowała się sporządzaniem korespondencji prawnej, projektów pism procesowych, innych pism. Każdorazowo zlecenie przygotowania konkretnego pisma poprzedzone było zapoznaniem się z całością dokumentacji, wysłuchaniem od adwokata prowadzącego sprawę szczegółowych wytycznych co do jego oczekiwań. Regułą było, że początkowy projekt ulegał następnie wielu modyfikacjom na skutek poprawek zgłaszanych przez adwokata. Wnioskodawczyni jako aplikant na rozprawach działała jako zastępca adwokata, nie zaś jako reprezentant klienta. Przed rozprawą była pouczana przez adwokata co do czynności planowanych na danej rozprawie oraz wysłuchiwała wytycznych co do pożądanej postawy na rozprawie. W razie wątpliwości była zobowiązana do złożenia wniosku o przerwę w rozprawie i kontaktu z adwokatem, którego zastępowała. Wnioskodawczyni nie była upoważniona, by samodzielnie rozstrzygać dany problem, nie decydowała samodzielnie, o której przyjdzie do pracy i o której ją skończy, pracowała w godzinach 9⁰⁰-17⁰⁰. Uchwałą Okręgowej Rady Adwokackiej [...] z dnia 23 sierpnia 2010 r. wnioskodawczyni została wpisana na listę adwokatów P. Izby Adwokackiej i z dniem 19 października 2010 r. rozpoczęła wykonywanie działalności gospodarczej pod nazwą Kancelaria Adwokacka Anna A. W dniu 22 października 2010 r. wnioskodawczyni, w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, zawarła ze spółką partnerską G.,K.,K. i Partnerzy - Adwokaci z siedzibą w G. umowę zlecenia i umowę o świadczenie usług prawnych, w której § 1 pkt 2 strony określiły jej przedmiot jako w szczególności samodzielne prowadzenie spraw sądowych i pozasądowych klientów spółki, w zakresie każdorazowo określonym przez

strony. Strony ustaliły, że w zakres zlecenia wchodzi między innymi reprezentacja klientów na rozprawach, sporządzanie i podpisywanie pism procesowych, opinii prawnych oraz bieżąca obsługa klientów. W § 4 pkt 3 umowy wskazano, iż wnioskodawczyni samodzielnie decyduje o sposobie i organizacji wykonywania usług objętych umową, zobowiązana jest jednak do dotrzymania terminów określonych w umowie z klientem oraz terminów ustawowych i sądowych. W ramach zawartej umowy zlecenia i umowy o świadczenie usług prawniczych wnioskodawczyni miała zlecone przez spółkę albo prowadzenie konkretnej sprawy, albo obsługę danego klienta spółki. Wnioskodawczyni samodzielnie kontaktowała się z klientem, samodzielnie też ustalała tzw. taktykę prowadzenia spraw. Wnioskodawczyni sprawuje także nadzór merytoryczny nad prawnikami i aplikantami zatrudnionymi w spółce. Działa jako pełnomocnik klienta, przygotowuje i podpisuje wszelkie pisma, w tym procesowe. Praca wnioskodawczyni nie jest poddawana kontroli takiej jak praca aplikanta adwokackiego, zaś jej samodzielność ograniczają jedynie terminy procesowe. Wobec powyższych ustaleń, Sąd pierwszej instancji wskazał, że przepisy prawa o adwokaturze nie przewidują możliwości samodzielnego prowadzenia przez aplikanta jakichkolwiek spraw, wszelkie podejmowane przez aplikanta czynności odbywają się pod kierunkiem i nadzorem patrona. Aplikant nie jest uprawniony do samodzielnego podpisywania jakichkolwiek pism procesowych, opinii prawnych, występując na rozprawie zastępuje patrona, który przekazuje mu wszelkie wskazówki dotyczące podejmowania czynności procesowych. Adwokat natomiast w każdym przypadku zastępuje bezpośrednio klienta, nawet występując jako pełnomocnik substytucyjny innego adwokata. Aplikacja jest okresem szkolenia zawodowego, prowadzącego po jej odbyciu do uzyskania uprawnień do samodzielnego wykonywania zawodu. Z powyższych względów, Sąd doszedł do przekonania, że zaskarżona decyzja nie jest zasadna, wobec czego podlegała zmianie w kierunku uwzględnienia interpretacji przedstawionej przez wnioskodawczynię.

W apelacji organ rentowy, zarzucając naruszenie prawa materialnego - art. 18a ust. 2 pkt 2 w związku z art. 18a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i utrzymanie w mocy decyzji ZUS, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Jak uzasadniał organ rentowy, niesamodzielnymi czynnościami dotyczącymi spraw merytorycznych klientów oraz czynnościami pomocniczymi, które wyko-

nywała wnioskodawczyni w spółce partnerskiej jako aplikant adwokacki w ramach stosunku pracy ze spółką, wchodzi obecnie w zakres wykonywanej przez nią działalności gospodarczej. Były to między innymi spotkania z klientami ograniczone wprowadzie do przyjmowania dokumentów, wyjaśnień lub też udział w spotkaniu z klientem wraz z adwokatem w ramach szkolenia, co nie oznacza wszakże, że w ramach samodzielnej działalności gospodarczej spotkania takie mają inny przebieg i nie polegają na kompletowaniu dokumentów oraz prowadzeniu rozmowy z klientem czy też ustalaniu jego oczekiwań. Również zlecenie przygotowania konkretnego pisma procesowego poprzedzone jest zapoznaniem się z całością dokumentacji sprawy, a następnie zredagowaniem go z uwzględnieniem wytycznych i uwag patrona. W ocenie organu rentowego trudno jednak nie zauważyć, że w ramach prowadzonej działalności gospodarczej wnioskodawczyni sporządzała podobne dokumenty z tą różnicą, że obecnie robi to samodzielnie, tak jak i samodzielnie reprezentuje klientów przed sądem, a zatem uczestniczy w rozprawach, co czyniła również jako aplikant, jedynie z mniejszymi uprawnieniami.

Sąd Apelacyjny powziął przy rozstrzygnięciu apelacji organu rentowego wątpliwości prawne, którym dał wyraz w przedstawionym do rozstrzygnięcia w trybie art. 390 § 1 k.p.c. zagadnieniu prawnym. W uzasadnieniu postanowienia z dnia 21 grudnia 2012 r. Sąd ten wskazał, że pozytywna odpowiedź na przedstawione pytanie - do której skłania się Sąd Apelacyjny w Gdańsku w składzie przedstawiającym niniejsze zagadnienie prawne - oznacza brak podstaw do zastosowania względem wnioskodawczyni zasad opłacania składek na ubezpieczenie społeczne na podstawie art. 18a ust.1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Zdaniem Sądu drugiej instancji punktem wyjścia do udzielenia właściwej odpowiedzi jest konieczność prawidłowego odkodowania zawartego w art. 18a ust. 2 pkt 2 ustawy zwrotu „czynności wchodzące w zakres wykonywanej działalności gospodarczej”. W ocenie Sądu, część wątpliwości z tym związanych usunął już Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 23 marca 2010 r., I UK 323/09 (niepublikowany), jednak powyższe orzeczenie skłaniać może do odmiennych interpretacji, a przy rozpoznawaniu niniejszej sprawy przywoływane było na poparcie swych racji przez obie strony procesowe. Jak wskazał Sąd Najwyższy w powołanym wyroku, zwrot „wykonywały w ramach stosunku pracy czynności wchodzące w zakres wykonywanej działalności gospodarczej” należy odnosić do czynności zatrudnienia (obowiązków) powierzonych przez pracodawcę i wykonywanych faktycznie przez pracownika na konkretnym stanowisku pracy, a nie

do wszystkich czynności jakie pracownik może wykonywać np. z racji posiadanych przez niego kwalifikacji, bądź też do działań o takim samym lub podobnym charakterze. W uzasadnieniu orzeczenia, przenosząc powyższą tezę na grunt konkretnego stanu faktycznego, Sąd Najwyższy wskazał m.in., że usługi w zakresie ochrony zdrowia ludzkiego świadczone przez lekarza stomatologa prowadzącego indywidualną praktykę lekarską i lekarza stomatologa - stażysty na podstawie umowy o pracę, należy kwalifikować zgodnie z ustawą z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty (jednolity tekst: Dz.U. z 2011 r. Nr 277, poz. 1634 ze zm.). Tym samym lekarz stomatolog prowadzący indywidualną praktykę nie świadczy innych usług z zakresu ochrony zdrowia od lekarza dentysty - stażysty, jeżeli czynności podejmowane przez nich z zakresu ochrony zdrowia są tożsame. Powyższe rozważania skłonić mogą do postawienia tezy, która stawiana jest przez wnioskodawczynię w niniejszym postępowaniu a także przez niektóre sądy, że wskazany zwrot oznacza konieczność wykonywania w ramach stosunku pracy czynności takich samych (tożsamy) jak czynności, które ubezpieczony wykonuje następnie w ramach prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach dotyczący aplikanta radcowskiego i radcy prawnego - z dnia 23 sierpnia 2011 r., III AUa 2719/11). Z takiego samego założenia wychodziła także wnioskodawczyni odnosząc się do tej kwestii zarówno we wniosku o interpretację jak i w odwołaniu od decyzji organu rentowego, przy czym wnioskodawczyni zwróciła uwagę na ten fragment uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego, w którym zwracał on uwagę na specyfikę zawodu lekarza. Lektura wskazanego orzeczenia w przekonaniu Sądu Apelacyjnego w Gdańsku nie wydaje się prowadzić jednak do takich wniosków jakie poczyniła wnioskodawczyni, czy wcześniej Sąd Apelacyjny w Katowicach. Faktem jest, że Sąd Najwyższy rozpoznawał sprawę na gruncie ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty. Uwypuklona przez Sąd Najwyższy tożsamość czynności z zakresu ochrony zdrowia podejmowanych przez lekarza i stażystę miała - jak się wydaje - za zadanie wzmocnić argumentację na gruncie konkretnej rozpoznawanej sprawy. Pozostałe jednak rozważania, którym podporządkowana jest postawiona przez Sąd Najwyższy teza, mają - w ocenie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku - charakter bardziej uniwersalny, zwłaszcza fragment uzasadnienia Sądu Najwyższego, w którym stwierdza on, że „Mając na uwadze cel jakiemu służyło wprowadzenie art. 18a ustawy systemowej stwierdzić należy, że wnioskodawczyni wykonywała praktykę lekarską w ramach działalności gospodarczej „na majątku” byłego pracodawcy i nie była zmu-

szona do ponoszenia ryzyka związanego z podejmowaniem działalności w postaci wydatkowania wysokich kwot na zakup sprzętu medycznego oraz surowców potrzebnych do świadczenia usług opieki dentystycznej. Tym samym nie jest uzasadnione zmniejszenie ryzyka związanego z podejmowaniem takiej działalności poprzez przeznaczenie zwolnionych na podstawie art. 18a ustawy systemowej środków na prowadzenie i rozwój działalności gospodarczej”. W ocenie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku poszukiwanie *ratio legis* dla stosowania preferencyjnych stawek ubezpieczenia społecznego dla adwokatów/radców prawnych otwierających działalność gospodarczą w siedzibie dotychczasowego pracodawcy w ramach umowy o współpracę z tym pracodawcą i w oparciu o klientów dotychczasowego pracodawcy, wydaje się równie utrudnione. Wątpliwości się tylko zwiększają gdy zestawia się sytuację tych osób z sytuacją adwokatów otwierających po odbyciu aplikacji samodzielną praktykę opartą na pozyskiwaniu klientów we własnym zakresie. Sąd Apelacyjny w Warszawie w podobnej sprawie - wyrok z dnia 22 grudnia 2010 r., III AUa 897/10 (niepublikowany), czy też Sąd Apelacyjny w Katowicach w przywołanej wyżej sprawie III AUa 2719/11, nawiązują w uzasadnieniach do orzecznictwa sądów administracyjnych - Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gliwicach - wyrok z dnia 12 grudnia 2007 r., I SA/GI 805/07 (niepublikowany), oraz Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu - wyrok z dnia 1 marca 2007 r., I SA/Po 1138/06, (niepublikowany), odnoszących się do interpretacji art. 9a ust. 3 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2000 r. Nr 14, poz. 176 ze zm.) Odwoływanie się do wskazanego orzecznictwa byłoby uzasadnione wówczas, gdyby sposób regulacji prawnej zawarty w obu normach (art. 18a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i art. 9a ust. 3 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych) był ze sobą zbieżny. Gdyby tak było w istocie, to należałoby zaakceptować potrzebę odwoływania się do orzecznictwa sądów administracyjnych, mając zwłaszcza na względzie w pełni aprobowane przez Sąd Apelacyjny na gruncie przepisów podatkowych stanowisko Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie wyrażone w wyroku z dnia 20 lipca 2010 r., II FSK 516/09 (niepublikowany), gdzie NSA wskazał, że „zawarty w art. 9a ust. 3 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych zwrot normatywny „odpowiadający czynnościom” odnosi się do przychodów ze świadczenia usług na rzecz byłego lub obecnego pracodawcy, które są takie same (tożsame) jak czynności, które podatnik lub co najmniej jeden ze współników wykonywał w ramach stosunku pracy lub spół-

dzielczego stosunku pracy”. Przenosząc powyższą regulację na grunt relacji adwokat - aplikant adwokacki nie budzi wątpliwości Sądu Apelacyjnego, że czynności wykonywane przez osoby aplikujące do zawodu adwokata (także radcy prawnego jak i innych zawodów prawniczych) nie pokrywają się całkowicie, a wręcz różnią się zasadniczo od czynności osób wykonujących zawód adwokata (a także inne zawody prawnicze).

W ocenie Sądu drugiej instancji nie można jednak nie zauważać, że sposób legislacji obu „uregulowań” jest całkowicie inny, co właśnie otwiera drogę do skonstruowania niniejszego zapytania. O ile przymiotnik „odpowiadający” oznacza tyle samo co „zgodny”, o tyle zwrot „wchodzący w zakres” oznacza tyle co „mieszczący się w czymś, element czegoś, zaliczający się do czegoś”. W konsekwencji, w ocenie Sądu przedstawiającego zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia, odkodowanie zwrotu „wykonywały w ramach stosunku pracy czynności wchodzące w zakres wykonywanej działalności gospodarczej”, wydaje się oznaczać konieczność wykonywania w ramach stosunku pracy nie czynności „takich samych”, „tożsamy” do objętych działalnością gospodarczą, ale przynajmniej niektórych czynności, które „odpowiadają” czynnościom realizowanym w ramach działalności gospodarczej. Wykładnia wskazanego zwrotu wyłącznie w zakresie jego literalnego brzmienia oznacza, że wykonywanie na rzecz byłego pracodawcy przez osobę prowadzącą działalność gospodarczą jakichkolwiek czynności objętych wcześniejszą umową o pracę wykluczałoby możliwość skorzystania z uprawnienia do naliczania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w okresie pierwszych 24 miesięcy kalendarzowych od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności gospodarczej od podstawy wymiaru wynoszącej 30% kwoty minimalnego wynagrodzenia, stosownie do art. 18a ust. 1 ustawy. Taka interpretacja wydaje się zbieżna z poglądem wyrażonym przez Sąd Najwyższy w sprawie I UK 323/09 (pierwsza część tezy). Sąd Okręgowy wskazał także, że przy ustalaniu właściwej interpretacji wskazanego przepisu nie można pomijać celu jaki przyświecał ustawodawcy przy stanowieniu prawa, jednak uzasadnienie tego fragmentu ustawy z dnia 1 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 150, poz. 1248), którą wprowadzono do ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych art. 18a, jest bardzo lakoniczne. W uzasadnieniu projektu ustawy wskazuje się, że nowelizacja miała na celu „zachęcić do rozpoczęcia działalności i do przeznaczania zaoszczędzonych w ten sposób kwot na zakup maszyn bądź surowców do produkcji”. Rozwijając tę myśl należy

zwrócić uwagę, że powyższa regulacja miała zachęcić nowe osoby do aktywizacji poprzez rozpoczynanie działalności gospodarczej. Ustawodawca wprowadzając powyższą regulację miał na celu ułatwienie wkroczenia na rynek tym wszystkim podmiotom, które znajdują się w podobnej trudnej sytuacji, w której trudno jest im konkurować z podmiotami już funkcjonującymi na rynku od dłuższego czasu. Ustawodawcy nie umknęło także i to, że wśród podmiotów otwierających działalność są i takie, które wychodząc z pracowniczego zatrudnienia nawiązują współpracę z dotychczasowymi pracodawcami i w oparciu o przekazanie im części zadań dotychczas realizowanych w ramach pracowniczego zatrudnienia zaczynają budować swoją pozycję na rynku. Są to niewątpliwie podmioty uprzywilejowane w stosunku do tych wszystkich, którzy z takiej możliwości skorzystać nie mogą. Ustawodawca ograniczając tym podmiotom przywilej obniżenia składek na ubezpieczenia społeczne miał na celu doprowadzenie do swoistego wyrównania szans. W przeciwnym bowiem przypadku podmioty takie w kategoriach konkurencji rynkowej korzystałyby z nieuzasadnionych preferencji w relacji tak do podmiotów prowadzących już działalność - korzystając z podwójnego premiowania (niższą składką i lepszymi warunkami do utworzenia działalności jak zapewnienie stałego zajęcia), jak też do innych podmiotów nowo tworzonych - lepszymi warunkami do utworzenia działalności. Z drugiej strony ustawodawca chciał przeciwdziałać sytuacjom, w których pracodawcy wymuszaliby na pracownikach rozwiązanie stosunku pracy i tzw. „samozatrudnienie”, tj. rozpoczęcie działalności gospodarczej i prowadzenie jej w oparciu o obowiązki realizowane uprzednio w ramach stosunku pracy. Wydaje się, że przy świadomości tego celu regulacji, wskazane unormowanie nie może budzić wątpliwości z perspektywy art. 32 Konstytucji RP, który dozwala na dyferencjację sytuacji prawnej obywateli ze względu na istotną cechę relewantną, a taką niewątpliwie jest „ułatwienie startu” w oparciu o zapewnienie podmiotowi przez dotychczasowego pracodawcę źródła przychodów już w momencie rozpoczęcia działalności gospodarczej. Przyjęcie, że wykonywanie na rzecz byłego pracodawcy przez osobę prowadzącą działalność gospodarczą jakichkolwiek czynności objętych wcześniejszą umową o pracę, wykluczałoby możliwość skorzystania z art. 18a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, co wydaje się prowadzić do pozytywnej odpowiedzi na pytanie przedstawiane Sądowi Najwyższemu. W przekonaniu Sądu Apelacyjnego nie sposób aprobować twierdzenia, że adwokat (podobnie radca prawny czy osoba wykonująca inny zawód prawniczy) nie wykonuje żadnych czynności objętych praktyką w okresie wykonywania pracy w charakterze

aplikanta. Próba obrony tego twierdzenia oznaczałaby bowiem konieczność akceptowania tezy, wedle której aplikacja adwokacka nie służy przygotowaniu do wykonywania zawodu adwokata, skoro adwokat nie wykonuje swych czynności w oparciu o wiedzę i doświadczenie zdobyte podczas praktyk aplikacyjnych. Byłoby to oczywistym nieporozumieniem. Nawet zaś w ramach niekwestionowanych ustaleń stanu faktycznego przedstawionych w niniejszej sprawie nie budzi wątpliwości, że praca wnioskodawczynie jako aplikanta polegała także na analizowaniu problematyki prawnej związanej z zagadnieniem prawnym powierzonym przez patrona w ramach obsługi klienta pracodawcy skarżącej.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Przytoczone wyżej uzasadnienie postanowienia Sądu Apelacyjnego z dnia 21 grudnia 2012 r. szeroko relacjonuje niewątpliwy stan faktyczny sprawy, obejmując także analizę przepisów wymagających - w ocenie Sądu - wykładni, jak również i zwłaszcza - motywy wprowadzenia przez ustawodawcę zmiany ustawy systemowej - art. 18a ustawą z dnia 1 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego w ostatnim okresie (por. wyrok z dnia 12 lutego 2013 r., II UK 184/12, dotąd niepublikowany) wyrażono pogląd, w myśl którego wykonywanie przez radcę prawnego prowadzącego samodzielnie kancelarię radcowską w ramach nowo otwartej działalności gospodarczej obsługi prawnej byłego pracodawcy, u którego poprzednio pracował on jako aplikant bez wpisu na listę radców prawnych, nie jest wykonywaniem czynności wchodzących w zakres działalności gospodarczej w rozumieniu art. 18a ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, w związku z art. 8 ust. 6 pkt 1 tej ustawy, co uprawnia takiego radcę prawnego do skorzystania z preferencyjnej stawki podstawy składek na ubezpieczenie społeczne. W uzasadnieniu tego wyroku wskazano między innymi, że „art. 18a nie może mieć zastosowania w sytuacji, gdy doszło do celowego rozwiązania stosunku pracy przede wszystkim w interesie pracodawcy, który mając zabezpieczone wykonanie tego samego zakresu czynności uwalniałby się od płacenia składki na ubezpieczenie społeczne za pracownika”, bowiem „ulga ta nie wiąże się z zwiększonymi wydatkami dla Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ponieważ wskutek indywidualizacji wysokości świadczeń emerytalno-rentowych osób prowadzących działalność gospodar-

czą, przedsiębiorcy opłacając przez wskazany okres niższą składkę wypracują sobie niższe świadczenie emerytalno-rentowe”, zaś „czasowe odprowadzanie niższej składki odnosi jedynie skutek względem przyszłego świadczenia emerytalno-rentowego ubezpieczonego”. W ocenie Sądu Najwyższego wyrażonej w uzasadnieniu powołanego wyroku, „konstrukcja art. 18a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych charakteryzuje się tym, że uprawnienie to ograniczone jest: 1) ze względu na podmiot regulacji - obniżenie składki emerytalnej i rentowej dotyczy tylko osób prowadzących działalność gospodarczą w rozumieniu art. 8 ust. 6 pkt 1 ustawy systemowej, a zatem nie dotyczy osób prowadzących pozarolniczą działalność w rozumieniu art. 8 ust. 6 pkt 2 - 5 tej ustawy; 2) ze względu na czas obowiązywania - obniżenie składki obowiązuje tylko przez 24 miesiące wykonywania tej działalności; 3) ze względu na przedmiot regulacji - wykonywana działalność gospodarcza ma być „pierwszą w życiu”, za którą uznaje się też działalność podjętą po co najmniej 5-letniej przerwie od ustania poprzedniej działalności gospodarczej”.

Sąd Najwyższy rozstrzygający obecne zagadnienie prawne, rozważania zawarte w tym wyroku w pełni podziela, zauważając że *ratio legis* art. 18a ust. 2 pkt 2 ustawy systemowej było przeciwdziałanie rozwiązywaniu umów o pracę w celu podjęcia działalności pozarolniczej we „współpracy” z dotychczasowym pracodawcą, przy czym ustawodawca zastosował tu konstrukcję swego rodzaju domniemania, że tego typu „zmowa” była, jeżeli jednocześnie zachodziło powiązanie czasowe obu form działalności (na przestrzeni 2 lat) oraz powiązanie zakresu czynności obu tych form działalności. Biorąc pod uwagę cel aplikacji adwokackiej (szeroko rozważony przez Sąd Apelacyjny, który wyraźnie, bazując na przepisach ustawy Prawo o adwokaturze, wskazuje na różnice w statusie zawodowym aplikanta adwokackiego i adwokata), można ogólnie wskazać, że aplikacja adwokacka służy przygotowaniu zawodowemu osoby posiadającej wyższe wykształcenie prawnicze do wykonywania samodzielnie zawodu adwokata. Gdy się weźmie pod uwagę, że przyczyną wprowadzenia przesłanki wyłączającej zastosowanie obniżonej składki określonej w art. 18a ust. 2 pkt 2 ustawy systemowej jest przeciwdziałanie wymuszonemu samozatrudnieniu w miejsce umowy o pracę, trzeba przyjąć, że w odniesieniu do adwokatów (podobnie radców prawnych) podejmujących działalność gospodarczą w formie prowadzenia kancelarii we współpracy z dotychczasowym pracodawcą, nie zachodzi przesłanka wyłączająca prawo do zastosowania obniżonej składki. „Czynności wchodzące w zakres wykonywanej działalności gospodarczej”, które uniemożliwiają zastoso-

wanie preferencyjnych składek ubezpieczeniowych dla osób podejmujących po raz pierwszy działalność gospodarczą to, w ocenie Sądu Najwyższego, czynności odpowiadające tym, które były uprzednio wykonywane w ramach stosunku pracy na rzecz byłego pracodawcy. Gdy się weźmie pod uwagę cel aplikacji adwokackiej, obowiązki i uprawnienia (także procesowe) aplikanta adwokackiego, można skonstatować zasadniczą różnicę między czynnościami wykonywanymi przez adwokata w ramach świadczenia przez niego pomocy prawnej, a czynnościami wykonywanymi przez aplikanta adwokackiego w trakcie odbywania przez niego aplikacji. Przede wszystkim aplikacja adwokacka jest jedynie etapem w karierze zawodowej prawnika, formą swego rodzaju stażu zawodowego mającego na celu *de facto* naukę zawodu i przygotowanie zawodowe do pełnienia samodzielnej funkcji adwokata (por. np. art. 1 ust. 3 Prawa o adwokaturze, wedle którego adwokat w wykonywaniu swojego zawodu jest niezależny i podlega wyłącznie ustawom, art. 4b ust. 1 pkt 1, wprowadzający zakaz pozostawania przez adwokata w stosunku pracy, czy art. 77 tego Prawa, określający uprawnienia aplikanta adwokackiego do procesowego zastępowania adwokata przed różnymi sądami). Nie multiplikując ustawowo uregulowanych różnic w statusie, obowiązkach i uprawnieniach aplikanta adwokackiego i adwokata, na które zwrócił zresztą uwagę Sąd Apelacyjny w Gdańsku w uzasadnieniu pytania prawnego, można ogólnie wskazać - wykorzystując również motywy wyroku Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2013 r., dotyczącego aplikanta radcowskiego i radcy prawnego - że nie można mówić o zbieżności obowiązków i świadczonej pracy przez aplikanta adwokackiego i adwokata w ustalonym stanie faktycznym. Sam fakt zatrudnienia na etacie pracownika (aplikanta adwokackiego) w adwokackiej spółce partnerskiej adwokatów G.,K.,K. i Partnerów w G., a następnie wykonywanie, między innymi, na rzecz tej samej spółki, ale już przez adwokata różnych czynności w żadnym przypadku nie może zostać uznane za odpowiadające czynnościom wcześniej wykonywanym przez tę osobę w ramach stosunku pracy (podobieństwa mogą dotyczyć samej technicznej strony wykonywanych przez wnioskodawczynię czynności w ramach stosunku pracy i to z pominięciem tak istotnej ich cechy, że uprzednio były to zawsze projekty i merytorycznej strony czynności wykonywanych przez wnioskodawczynię w ramach stosunku pracy w porównaniu do czynności wykonywanych przez nią w charakterze adwokata). Fakt odbywania w trakcie trwania stosunku pracy aplikacji nie uzasadnia twierdzenia, że wnioskodawczyni wykonywała na rzecz byłego

pracodawcy czynności obecnie wchodzące w zakres wykonywanej przez nią działalności gospodarczej.

Tym się kierując podjęto uchwałę jak w sentencji.

=====